

kifakadások minden ősi hagyományok, minden főnálló ellen, ezek a' nép iránti szeretetük' gyümölcsei. Ek-kint akartak a' divatos népboldogítók a' socialis bajon segíteni, 's a' polgári osztályok közötti szakadást meg-orvosolni.

Midőn tehát socialis bajaink' orvoslására minden emberi erő, 's a' legünnepeltebb lángész is elégtelen-nek bizonyodik be : nem marad más hátra, mint is-mét tehetetlenségünk' érzetében a' végtelen isteni ke-gyelmek' árjához 's ezen kegyelmek' e' földöni sáfár-jához, a' kath. anyaszentegyházhoz fordulni, azon a-nyaszentegyházhoz, melybe az Isten' egyszülött Fia nem csak az örök igazságok' összegét mindenkorra letette; hanem mellyben egyszersmind az ezen igaz-ságok' elismerésére 's foganatosítására szükséges isteni malasztok' bőséges forrását is megnyitotta. 'S ha csak röviden is szemügyre vesszük azon eszközöket, mellyekkel a' kath. egyház bir a' világ' szellemi meg-újítására : látni fogjuk, hogy a' milly tehetetlen ez érdemben a' világ, szintolly hatalmas az Isten' lelké-től vezérlett kath. egyház. Nézzük, mint iparkodik mennyei Üdvezítőnk minden oldalról, 's mintegy lép-csöként az emberi szivre hatni, 's azt kettős beteg-ségétől : a' birtok-vágytól 's az önzéstől kigyógyítani. (Vége köv.)

Bl. F.

Adatok a' szent-ferenczrendiek' történetéhez honunkban.

(Folyt.)

Templomunk örök időktől a' magyar isteni szol-gálatnak szentelt hely volt, hajdan az ország' nagyjai-nak annyira kedves helyük : hogy az Isten' igéjét, és magyar énekes misét a' számukra készült, és butoro-zott balrészén szokták volt hallgatni. Világosan ki-vehetni ezt II. Mátyás királynak tett főnebb idézett előterjesztvény' eme' szavaiból : „Unde non solum Fratibus ipsis, propter inhabitatorum diversos stre-pitus, cum omnes opifices sunt, sed populo quoque catholico divinis officiis vacanti, magnae essent incom-moditati et molestationi; praesertim vero Dominis Praelatis, Magnatibus et Nobilibus, ab eo latere (t. i. a' hol a' zörgő műhelyek voltak, tehát balról) collo-catis subselliis conciones, sacraeque Missae Sacrifi-cium audientibus etc.” Főnséges példa, 's utánzásra méltó! Tudták őseink, hogy a' törvény és morál a' religiotól kapják nyomatosságukat; tudták, hogy a' nemzetek' jövődjét csak a' religio és erköles bizto-sítja; nagy is volt Magyarhon, mig a' sz. Istvántól örökségül vett hithez buzgón és hűn ragaszkodott; kicsiny, valahányszor elpártolt ősei szentesítette ös-vénnytől. Jelenleg az akadémiai németül nem tudó if-

juság is az istenige' hallgatására ide utasittatik. Vall-jon czélszerű-e ezt egy órai, az ifjuság' lelki fogyat-kozásaihoz nem szabott beszédre szorítani? nem vi-tatom; csak azt mondom röviden : vallásos oktatás és nevelés nélkül szörnynyé fajul az Isten' képének más-sa, alaposan alkalmazott eszközök nélkül czél el nem érhető. — Magyar ajku inasok minden vasárnapokon délutáni 2 óraker a' sz. János templomában nyernek lelki tanítást.

1782. évben az eltörlött clarissa-apácák' tem-plomából a' tót prédikációk templomunkba tétettek által, és azóta szakadatlanul tartatnak. A' tót kateke-zis Blumenthalban a' jezuíták által kezeltetett, a' szer-zet' eltörlése után mi vettük által azt missioi alakban, utcánként jólelkü embereket fürkészve, kik házukat a' hetenkint bizonyos órákban tartandó oktatásra át-engedték. 1770-től, t. i. a' plebánia-alapítás' idejétől egész 1815. évig, a' vármegye' házánál, hajduszobában (ugyan alkalmas helyen) tartatott az oktatás. 1815. évtől a' jelen időig, a' főnök' engedelmével, és főt. Strajter József kanonok és városi lelkész ur' helybe-hagyásával, az, kolostorunk' szent Sebestény' kápol-nájában tartatik délutáni 2 órától 3-ig. Német szó-noklatok szentségimádáskor, Nagy-böjtben a' kereszt-uttal, a' szerzet' nevezetes ünnepein szoktak tartatni. Több szent társulatoknak, u. m. boldogságos szüz Mária, sz. Sebestyén, sz. Antal, kordát viselő, és a' harmadik rend' társulatának, kolostorunk' volt közép-pontja.

Nevezetes tovább kolostorunk' régi, 5000. köte-tet fölülmuló könyvtára, mellyet 1840-ben az akkori főnök Gofessény Pantaleo atya az alsó folyosóra szál-lított illy fölirattal :

Si quid inest nobis, quod multum exile fatemur :

Hoc sensim taciti nos docuere libri.

Az 1502-dik évben borzasztóan pusztító dög-halál Posonyban 16,000 embert ragadott ki; az is-teni látogatás' illy napjaiban a' nemes érzetü tanács, az isteni gondviselés és vallás iránti buzgalmát tanu-sítandó, sz. Sebestyén és Rochus' tiszteletére kápolnát alapított, melly a' fenérintett évben el is készült. Po-sony buzgó, minden ujat mohón karoló népe, ez ünne-pélyt nagy számmal szokta megülni; 's azt a' nemes tanács által a' szegények közt bőven kiosztott ala-mizsna zárja be, miért is betegek és szegények' ünnepének hivattatott.

Miksa király 1563. évi september' 8-án történt megkoronázása után a' főtábla a' primási lakban, az alsó pedig kolostorunk' tágas ebédlőjében tartotta ülé-seit. 1638-ban januar' 17-én III. Ferdinand király Lipót testvérével itt ebédelt, 's Chumán Mihály atyát és Taurisi Pál főnökatyát, ki ő főnségét az olvasó-székéről mondott latin beszéddel üdvözelté, asztalához

méltatta. Ezen évtől az arany sarkantus vitézek templomunkban neveztetnek, melly alkalommal ő fölsége a' király reggelijét ebédlőnkben végzi.

1710. évben januarhó' 20-kán, ő eminentiája Keresztély-Auguszt szász-herczeg és esztergomi érsek-primás és bibornok, magnásoktól környezve, ünnepélyesen bevezettetett a' lauretomi kápolnába. Mise után herczeg Eszterházy Pál' elnöklete alatt, délutáni 1 óráig terjedt conferentiát tartottak az elnök (ma főnök) szobájában. *)

Ezen kolostornak, valamint többi kolostorainknak is, hajdan szép jövedelmei valának, míg az 1517. évi szigorubb constitutio' következtében a' fekvő javakat majd az adományozóknak, majd a' megyés püspököknek adtuk által, hogy azokkal rendelkezzenek. Így a' posonyi kolostor a' vár alatti, Benedek Tamást és Pétert Tamás' fiát illető dunai hid' jövedelmének tized részét birta 1503-dik évig. — Szent-györgyi és bazini gróf László és Simon' alapítványából évenként kapott 26 akó mustot, 15 bazini mérő lisztet, 4 font bécsi denárt, melly járandóságot a' hithagyó Illésházy István is kiszolgáltatta. 1517-ben, ezen alapítvány az esztergomi érsek' szabad rendelkezésére bízván, ő azt a' bazini dülő félben lévő templomnak és lelkésznek ajándékozta. Bethlen Gábor' mozgalmi ezen alapítványt megsemmisítették. — A' száraz vám' egész jövedelme, és 21 szőlő vala birtokában. A' nyitrai kolostor' fekvő javaiból, évenként kapott az ugy nevezett barát-malomból 60 szapu kemény gabonát, és tizenhat zsellértől ugyanannyi forintot, melly vesztességet a' dicsőségesen uralkodóház' trónon ülő, fölséges tagjai pótolni szokták.

Végre holtakról is tegyünk említést. Több sírkövek látszanak templomunkban, de annyira kopvák, hogy a' czimert igenis, de az írást ki nem vehetni; innen következtetem : hogy itt régenten több fényes családok' sírboltja volt. Püspökök közül hárman nyugosznak sírboltunkban : Fehérkövy István előbb nyitrai püspök, később esztergomi érsek † 1596. nov. 21-én. Telegdi János, kalocsai érsek, gróf Nádasdy László csanádi püspök. Requiescant in sancta pace!

Jelenleg a' posonyi kolostor a' rend' főnökének állandó laka. Személyzete, a' főnököt és a' titkárt beszámítva, 43 egyénből és 23 áldozárból áll. Ezek közt egy állandó és három ideiglenes katonalelkész, egy elnök, egy karmester, kettő theologiai tanár, hat szónok; kettő magyar, az öregebbik katecheta is; kettő német, egy a' volt jezuita-templomban, egy a' városi kórház' templomában; és kettő tót, az öregebbik egy-szersmind katecheta. 9 clericus és 11 laicus. A' rend követelte kötelelességeken kívül fő foglalatoságunk a' gyóntatás, melly egész éven át szakadatlanul tart ma-

gyar, német, tót és horváth nyelven. A' kolostori templommal együtt el kell látnunk öt templomot és két kápolnát. Templomunkba az 1824-diki canonica visitatio naponként 7 misét rendelt. A' „Nostrae-Dominæ" apácák templomába 2; az ursulina apácákéba 3; a' kórházba vasár- és ünnepnap 4, naponként 2; a' volt jezuita-templomba naponként 2; a' város' börtönébe és Pálffy kápolnába vasár- és ünnepén 1 áldozárt tartozunk adni. Innen van : hogy gyakran, leginkább sátoros ünnepeken, midőn több egyénre van a' lelkipásztoroknak szükségök, a' derék és rokon érzetű sz.-benedekrendi testvérek' segedelme nélkül köteleességünknek meg nem felelhetnénk. De nem csak Posonyban, hanem többi kolostorainkban is alább szállt az áldozárok' száma. Ennek első oka : hogy 1843—1849-ig csak egy jött ki a' studiumból; második : hogy mostani körülményeinkben a' 22,297 szám alatti 1791. decemberhó' 6-kán kelt fensőbb' rendelet engedélyezte 24 ujonczot a' rend eltartani nem képes. Segedelemért több ízben folyamodtunk, de kérésünk' teljesítése mindannyiszor boldogabb időkre halasztatott. (Folyt. köv.)

Nyílt levelezés.

Temesvár, aprilhó' 14. Ma rendkívüli ünnepélyünk volt. — A' csanádi székesegyház boldog és felejthetlen emlékü' Mária-Terézia, és VI. Károly császáran üdvözlí és tiszteli alkotóját. 1738. évben kezdetétek építeni ezen nagyszerű művet, melly 1754. évben bevégezve adatott át a' csanádi káptalannak; mind külsejére, mind benső díszére nézve magán hordja az alapítók' példás bőkezűségének jeleit. Az időben Bánát és így Temesvár is még Magyarországtól különválva és egyenesen Bécsből kormányoztatott, 's részint ezért, részint fenséges alkotóikra emlékeztetőleg, belől a' szentély' elején két kisebb aranyozott, kívül pedig a' homlokzaton nagy kétféjű fekete sas díszlett, mellyek tulélvén az idő' viharait, békében lebegtek ott, még az 1848. évi forradalomnak erős forgó szele a' homlokzaton lévő't le nem sodorta. — A' martiusi szabadsághősök ugyanis a' magyar czimer' használata iránt 1848. évben hozott törvénynek balfogalmat adva, és erre támaszkodva, annak levételét annál inkább sürgették, és szorgalmazták, mert már a' Temesvárt lévő minden hivatalok a' sasokat a' szokott három nemzeti színekkel cserélték fel, különben a' hatalomra kapott tulzottabbak maguk ígérték a' rontóbontó közművesi szerep' eljátszását. A' főt. káptalan a' capacitatio, és felvilágosítás' utján akarta a' historiai emlékül szolgáló sast megmenteni, azonban ez czélra nem vezetvén, és a' közbevetett fenyegetések mindinkább félelmesb színben adatván elő, nagyobb, 's ismerve embereinket nem alaptalanul sejtett bajok' kikerülése tekintetéből nem volt módjában, megakadályozni a' vétkes szándok' kivételét, és így 1848. augushtshó' elején levételet a' homlokzatról a' jel, melly mind a' mellett is, hogy olly sokan találtak boldogító szárnyai alatt üdvet, és menhelyet, most botrányul szolgált sokaknak. Megjegyzésre méltó, hogy a' bent lévő két sast egészen elfeledék, mi vi-

*) Protocolum Conventus.